

■ درآمد:

«پُرسمانِ یاد؛ گفتارهایی دربابِ خاطره‌نگاری و خاطره‌نویسی؛ جنگ و جبهه/ دفاع مقدس»، عنوان کتابی منتشر نشده است از استاد علیرضا کمری که در راستای دیگر آثار ایشان در زمینه خاطره‌پژوهی به ویژه کتاب‌های «با یاد خاطره»، «یادمانا: پنج مقاله درباره خاطره‌نویسی و خاطره نگاشته‌های جنگ و جبهه/ دفاع مقدس» و «درآمدی بر خاطره‌نویسی و خاطره نگاشته‌ها در گستره ادب مقاومت و فرهنگ جبهه» تالیف شده است.

«پُرسمانِ یاد...» شامل مجموعه مباحثی است که به شیوه پرسش و پاسخ حضوری راجع به برخی مسائل حوزه خاطره پژوهی، به ویژه خاطره‌نگاری و خاطره‌نویسی جنگ و دفاع مقدس و در ۱۵ جلسه (حد فاصل ۵ خرداد تا ۴ بهمن سال ۱۳۹۳) پدید آمده است.

آن گونه که در پیشگفتار این اثر آمده آقایان گلعلی بابایی، محسن شاهرضایی، محمدقاسم فروغی، سیدرضا میربابا، مسعود امیرخانی و خانم معصومه رامهرمی باعث برپایی جلسات یادشده بودند، و سرکار خانم‌ها فاطمه دهقان نیری، فریبا طال پور، نازنین کامی و جناب آقایان رضا دولتی و کیار موسوی در بعضی جلسات به عنوان میهمان حضور داشته‌اند. خانم فرانک جمشیدی نیز علاوه بر برجسته‌سازی شماری از فحوای گفتارها و تهیه فهرست تفصیلی محتوای اثر، مؤخره‌ای بر کتاب نگاشته‌اند.

آنچه در ادامه می‌آید معرفی پیش از انتشار این کتاب فاخر است که سرکار خانم جمشیدی ضمن اشاره به اثر، به شیوه توصیفی فهرست کتاب را آورده است.

منطق گفت‌وگویی در پُرسمانِ یاد

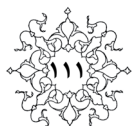
فرانک جمشیدی^۱

ماهیت گفت‌وگویی یا پرسش و پاسخی **پُرسمانِ یاد**، به‌طور طبیعی موضوعات متعددی را حَسَبِ ارتجالی بودن مطالب به بحث می‌گذارد؛ موضوعاتی که در پاره‌ای موقعیت‌ها مجال نمی‌یابند به‌طور تام و تمام طرح شوند و مقصود و مطلوب گوینده سخن را نشان دهند. بنابراین، پیش‌بینی‌ام این بود که فهرست تفصیلی، دست‌کم، بتواند در خدمت دو کارکرد عمده ذیل قرار گیرد:

یک، نظم‌بخشی به اطلاعاتی که مصاحبه‌شونده حین پاسخ‌های خود اهتمام به در اختیارگذاری آن‌ها داشته اما موقعیت گفت‌وگویی، ناخواسته سامان آن اطلاعات را درهم ریخته، آشفته‌شان کرده و از مدار استمرار و استقرار بیرونشان آورده است و دوم، نشان‌دادن ارتباط اندام‌واری که میان این اطلاعات وجود دارد چندانکه بازنمایی این ارتباط، معرّف جهان ذهنی پاسخ‌گو می‌تواند تلقی شود.

توجه و تمرکز من به ایفای این دو کارکرد و، مهم‌تر از آن، هدف و غایتی که در تهیه این فهرست دنبال می‌کرده‌ام، مانع از آن بوده که خود را به معرفی تمام مباحث و موضوعات طرح‌شده از سوی مصاحبه‌شونده، وفادار و پای‌بند بدانم. آن هدف و غایت عبارت بود از معرفی دیدگاه‌های نظری پاسخ‌گو یا مصاحبه‌شونده درباب خاطره و خاطره‌نویسی و خاطره‌نگاری جنگ/ دفاع مقدس. در سایه این هدف، استنباط من این بوده و هست که هشت محور مهم زیر در پاسخ‌های مصاحبه‌شونده ضرورت برجسته‌سازی دارند:

۱. نقل و نگاهت خاطرات جنگ/ دفاع مقدس در ایران از الگوهای دینی سنت و حدیث بسیار متأثر است. به همین سبب، ۲. دین‌گرایی در خاطرات جنگ/ دفاع مقدس به‌مراتب ردّ و

نشان پررنگ‌تری از ملی‌گرایی و وطن‌دوستی دارد. ۳. از آن‌جا که مفهوم دفاع مقدس، برگرفته از حوزه دینی است، خاطرات جنگ/ دفاع مقدس عمدتاً در خدمت صورت‌بندی این مفهوم قرار دارند و ۴. تقویت‌کننده و قوام‌بخش بنیان‌های گفتمان نظام جمهوری اسلامی یا گفتمان‌های غالب در این نظام هستند. در نتیجه، ۵. توجه و اقبال شدید به خاطرات جنگ/ دفاع مقدس در ایران، صرف‌نظر از ریشه‌های عمیق خاطره‌گویی (نویسی/ شنوی/ خوانی/ پسندی/ ستایی/ گرای/ نگری/ نگاری) در ایران، ناشی از مدیریت فرهنگی خاطرات جنگ و ۶. پی‌گیری سیاست‌های فرهنگی دفاع مقدس از طریق خاطرات جنگ است. ۷. از این‌رو، تقریب یا نزدیکی دو حوزه خاطره و داستان به یکدیگر و پیدایی و رشد پدیده‌ای به نام خاطره‌داستان‌های جنگ بیش از آن‌که حاصل گرایش جامعه ایرانی به داستان (در قالب داستان‌گویی/ نویسی/ شنوی/ خوانی/ ستایی/ نگری/ نگاری) باشد، باید به‌مثابه یک رخداد گفتمانی مهم در ایران پس از جنگ تلقی شود؛ ۸. رخدادی که اهمیت آن از حیث صورت‌بندی تدریجی مهم‌ترین مشکلی است که جامعه پس از جنگ در قالب مسائل حادث^۱ یا نوپدید به‌شدت با آن روبه‌روست و آن، استناد و اصالت روایت‌های جنگ/ دفاع مقدس است.

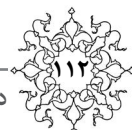
با برجسته‌سازی این محورهای هشت‌گانه در فهرست تفصیلی و قراردادن شان در معرض نقد و بررسی صاحب‌نظران این حوزه و سایر حوزه‌های مرتبط کوشیده‌ام - اگر نگویم ظهور دو رخداد- مسیر فعلیت‌یافتن دو امکان مهم را به نفع مطالعات جنگ هموار کنم: یکی امکان نظریه‌پردازی درباب خاطرات جنگ/ دفاع مقدس و دوم، امکان اقبال به خاطرات جنگ/ دفاع مقدس با رویکردهای جدید انتقادی.

با ملاحظه آن‌چه گذشت، فهرست تفصیلی کتاب **پرسیمان یاد** به شرح زیر است:

جلسه اول: الگوی بنیادین سنت و نقل و حدیث فراروی خاطره‌گویی/ نویسی در ایران

برخی از مهم‌ترین مطالب این جلسه عبارت‌اند از: بحث اجمالی درخصوص سنت و نقل و روایت و حدیث و سیره/ مأخوذ و متأثربودن جریان شکل‌گیری خاطرات در ایران از این الگوی بنیادین/ نقش الگوی مذکور در پیدایی و رشد خاطرات جنگ در ایران و بناکردن این خاطرات بر آموزه‌های متافیزیکی (وحیانی، الهی، آسمانی، ارزش‌محور) و اتکای آن بر باورهای دینی و اسطوره‌ای/ بازترسیم فضای دینی باورمندان - شورمندان کربلایی - عاشورایی در خاطرات جنگ و ...

۱. یادآور می‌شوم، در مؤخره‌ای که بر این کتاب نگاشته‌ام، به فهرستی از مهم‌ترین مسائل حادث فراروی خاطرات جنگ/ دفاع مقدس اشاره کرده‌ام که احصای این مسائل، مأخوذ از پرسش‌هایی است که اعضای شورای خاطره (به‌ویژه آقای محمدقاسم فروغی و خانم معصومه رامهرمی) در جلسات گفت‌وگوشوند طرح کرده‌اند.

جلسه دوم: دین‌گرایی در خاطرات جنگ؛ ردّ و نشان الگوی بنیادین سنت و نقل و حدیث

سنت و حدیث؛ دو آبخور عمده در تاریخ‌نگاری اسلامی / تأثیرپذیری خاطرات جنگ از دو جهت‌گیری عمده تاریخ‌نگاری اسلامی: حدیث‌گرایی و حدیث‌نگاری / مقبولیت و رواج واژه «راوی» (در معنای مشاهده‌گر و گردآورنده رویدادها در مناطق جنگی) مؤیدی بر ادعای شکل‌گیری خاطرات جنگ در فضای دینی ملهم از سخن معصومین و صحابه به تاسی از نقل و روایت و حدیث / مقبولیت و رواج واژه «دفاع مقدس» مؤید ابتدای گزاره‌های روایی جنگ عراق و ایران بر آموزه‌های شیعی - کربلایی - عاشورایی و معارف حسینی برخی از مطالب مهم این جلسه بودند.

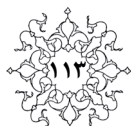
جلسه سوم: خاطرات جنگ در خدمت صورت‌بندی مفهوم «دفاع مقدس»

برخی از مطالب مطرح شده در این جلسه عبارت‌اند از: ... ضرورت شأنیت‌بخشی به همه روایت‌ها با رعایت سه اصل: (اصالت و بکارت روایت‌ها، درجه‌بندی مراتب روایت‌ها بر اساس میزان استناد آن‌ها و نقد و پالایش روایت‌ها/ تأکید بر روایت‌های اصیل و روایت‌های برتر از جنگ)، بیانگر چرایی تبدیل شدن «موضوع» تحریف به «مسئله» یا «مشکله» کنونی / ضرورت راه‌کارهایی برای کاهش آسیب‌های ناشی از تأثیرپذیری ماده خام خاطرات جنگ از هر امر ذهنی - درونی و عینی - بیرونی.

جلسه چهارم: خاطرات جنگ، مقوم بنیان‌های گفتمان غالب

برخی از مباحث مهم این جلسه عبارت‌اند از:

۱. هشت دلیل قابل بحث درباره چرایی مسئله‌شدگی موضوع استناد در خاطرات جنگ؛
۲. گستردگی موضوعات در خاطرات جنگ روی طیفی از امر واقع تا امر خیالی (رؤیایی) و سیالیت آن‌ها میان این دو سر طیف؛
۳. بازتولید بی‌وقفه خاطرات جنگ در چرخه باز روایی - بازنمایی؛
۴. بُن‌لاد دینی - شیعی - کربلایی خاطرات جنگ و امتزاج شدید آن‌ها با آموزه‌های عرفانی - اشراقی - متافیزیکی؛
۵. غلبه زبان ادبی و شعرگونه در خاطرات جنگ؛ که ماهیت این زبان، تصرف واقعیت به‌مدد کنش خلاقانه است؛
۶. تمرکز خاطرات جنگ عمدتاً بر دنیای درون یا جهان فردیت ذهنی و آرمانی صاحب‌خاطر؛
۷. نقش انکارناپذیر خاطرات جنگ در تقویت بنیادهای گفتمانی نظام؛
۸. بروز آسیب‌ها و تهدیدهای جدی معرفتی، اخلاقی و حقوقی در پی فیلترینگ (پالایه‌سازی) خاطرات جنگ.

جلسه پنجم: استنادپژوهی در خاطره‌گفته‌ها، خاطره‌پرسیده‌ها (خاطره‌های دگرنوشت)، خاطره‌نگاشته‌ها (خاطره‌های خودنوشت) جنگ

... ضرورت‌هایی که بحث از استنادپژوهی در کتاب‌های خاطرات جنگ را اجتناب‌ناپذیر می‌کند:

۱. درهم تنیدگی شدید اسطوره و افسانه و روایت و تاریخ در خاطرات جنگ؛ ۲. ویژگی پارادوکسیکال (متناقض‌نمای) خاطرات جنگ: گنجیدن ذیل اقراریر، گواهی‌ها و شهادت‌ها و در عین حال، مستعد درغلتیدن به سمت توهم و تخیل؛ ۳. بروز جابه‌جایی‌ها، حذف‌ها، دگرگونی‌ها و دستکاری‌هایی که صحت روایت مرجع روایت را دچار اختلال می‌کنند؛ ۴. نبود شیوه‌نامه مدلل برای ویرایش، تصحیح، تدوین، بازروایی، بازنگاری و ... در کتاب‌های خاطرات جنگ که مشخص‌کننده میزان دخل و تصرف در روایت مرجع روایت باشد؛ ۵. بی‌توجهی یا کم‌توجهی به ضرورت پای‌بندی به ملاحظات اخلاقی، علمی و حقوقی در تولید و چاپ و نشر خاطرات جنگ که اقل فایده‌مندی رعایت آن ملاحظات، حفظ اسلوب و محتوای گفت و نوشت صاحب خاطره است / ضرورت ایجاد یک تغییر اساسی در صورت مسئله مستندپژوهان و تلقی آن‌ها از استناد در خاطرات جنگ: تغییر مسئله از «اثبات کذب» به «احراز صدق» در خاطرات جنگ، شماری از مطالب مهم این جلسه را تشکیل می‌دهند.

جلسه ششم: خاطره‌داستان‌های جنگ؛ ظهور یک رخداد گفتمانی در ایران پس از جنگ

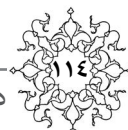
برخی از پرسش و پاسخ‌های مهم این جلسه در خصوص مباحث زیر بود:

پیشینه‌مند بودن اهتمام به عرضه روایت ادبی- خاطره‌ای- داستانی از رویدادها در ایران / انبوه آثار ادبی- داستانی از واقعه عاشورا؛ گواه بین این پیشینه‌مندی / انتظار کارکرد عاطفی و شورمندانانه- برانگیزاننده از آثار هنری و ادبی؛ نتیجه غلبه خوانش ادب‌آگین یا ادب‌سرشته در فرهنگ ایرانی / امتزاج شدید خوانش‌های ادبی- هنری با آرمان‌گرایی در ایران؛ و مانع جدی نزدیک‌شدن به ساحت فهم و تحمل تاریخی.

جلسه هفتم: مدیریت فرهنگی خاطرات جنگ در ایران (اعم از خاطره‌گویی / نویسی / شنوی / خوانی / پسندی / ستایی / گرایی / نگری / نگاری)

برخی از مهم‌ترین مطالب این جلسه عبارت‌اند از:

... مسئله تأسیس سامانه‌ای برای آرشیو نسخه‌اصل‌ها یا مراجع اصلی روایت در مصاحبه‌های انجام شده میان خاطره‌گیرندگان و صاحبان خاطره، به منظور: الف. فراهم‌آمدن امکان اثبات ادعاهای موجود در خاطرات و رجوع به اصل آن‌ها برای محققان و منتقدان آتی، ب.

فراهم آمدن امکان طبقه‌بندی راویان و روایت‌ها، ج. فراهم آمدن خوراک مطالعاتی برای همه محققان در همه رشته‌ها (اعم از ملی و فراملی)، د. فراهم آمدن امکان تولید آثار متعدد ادبی، فرهنگی، سینمایی، تاریخی و ... از نسخه‌اصل‌های روایت‌ها و خاطرات در آینده، ه. ایجاد یک منبع غنی برای مطالعه زبان گفتار در سرتاسر جغرافیای ایران زمین در آینده‌ای که اصالت و تمایز زبان‌ها به تدریج محو یا کم‌رنگ خواهند شد و ...

جلسه هشتم: بایسته‌ها و ضرورت‌های فراروی خاطرات جنگ؛ از پیدایی تا

رَسَاش

... بایسته‌های شش‌گانه فراروی نهادهای تولید و نشر خاطرات جنگ: ۱. نگاه ارگانیک (اندام‌وار) به مجموع خاطرات خاطره‌داران و خاطره‌مندان جنگ به‌منظور ادراک ارتباط تنگاتنگ میان جامعه خاطره‌مندان جنگ؛ ۲. رویکرد تبارشناختی به خاطرات جنگ از حیث نقش این رویکرد در طبقه‌بندی مراجع روایی جنگ و دستیابی به اصلی‌ترین نظام ارجاع در روایت‌های جنگ؛ ۳. توجه به نقطه عزیمت اغلب روایت‌ها از جنگ در خاطرات جبهه‌رفتگان و جنگ‌کرده‌ها (که همانا بنیادهای اندیشه و فرهنگ ایرانی - اسلامی - شیعی است)؛ ۴. توجه به الگوی انسان انقلاب اسلامی و انسان جنگ به‌مثابه اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین موضوع در خاطرات جنگ؛ ۵. توسع معنایی اصطلاح «دفاع مقدس» (با توجه به ریشه‌های تاریخی و اشکال متعدد بازتولیدی‌وقفه آن در ایران) و تأثیر آن بر گستردگی میدان دید در نگاه به خاطرات جنگ؛ ۶. تأسیس سامانه ملی خاطرات جنگ یا دفاع مقدس به منظور: الف. امکان استحصال یادبودها و یادمانده‌های ذهنی خاطره‌داران و خاطره‌مندان پیشاجنگ، جنگ و پساجنگ، ب. امکان بازپرسی - بازشنوایی خاطرات از قبل گرفته و نگهداری‌شده و در نتیجه، امکان افزود و کاست آن‌ها و از این طریق، تداوم‌بخشی به حیات خاطرات جنگ، ج. توسع جغرافیای خاطره‌یابی و تنوع سوژه‌های خاطره‌مند جنگ، برخی از مباحث اصلی این جلسه هستند.

جلسه نهم: نفت خام خاطرات جنگ؛ از استخراج تا استحصال

برخی از مطالب مهم بحث شده در این جلسه عبارت‌اند از:

... برخی از بایسته‌های (تأحدودی) مغفول در خاطرات شفاهی جنگ: ۱. فاصله‌گیری خاطره‌گیرندگان شفاهی از اتکای صرف به تجربه و متقابلاً روی‌آوری آن‌ها به روشمندی و قاعده‌مندسازی شنود و گفت با مرجع روایت؛ ۲. اقبال و اعتنای مجموعه‌های علمی - پژوهشی به گستره چشمگیر خاطرات (خاطرات شفاهی)؛ ۳. استقبال کارگزاران و مدیران عرصه تهیه و تولید خاطرات شفاهی جنگ به نقد و نظرهای کارشناسانه؛ ۴. آمیزش درک و دانایی،

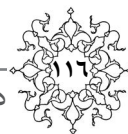

توانایی و تبحر، هوشمندی و صبوری، مطالعه و مدارا در انجام و اجرای خاطرات شفاهی؛ ۵. برگزاری دوره‌های آموزشی در خصوص خاطرات شفاهی؛ ۶. تأسیس یک رشته تخصصی برای خاطرات شفاهی جنگ و تعریف بایسته‌های تدریس؛ ۷. احصای دقیق جامعه آماری دارندگان خاطرات جنگ و سطح‌بندی یادداشتهای ذهنی آن‌ها؛ ۸. اولویت‌دهی به مصدر «یابش» در کنش خاطره‌یابی (که بیانگر اهمیت و جایگاه تحقیقات بنیادی در خصوص خاطرات شفاهی جنگ است) در مقایسه با مصدر «سازی» در کنش خاطره‌سازی (که بیانگر اهمیت و جایگاه تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای در خصوص خاطرات شفاهی جنگ است)؛ ۹. ارجحیت دادن به مسئله «چگونگی پایبندی خاطره‌گیرنده به ارزش‌های صاحب‌خاطره» در مقایسه با مسئله «چگونگی نهادینه کردن ارزش‌ها در خاطره‌گیرنده هنگام مصاحبه با صاحب‌خاطره»/ ارجحیت ضرورت‌های ناشی از روشمندی علمی به ضرورت‌های ناشی از غلبه گفتمان سیاسی درباره جنگ، در جریان خاطره‌گیری از صاحبان خاطرات جنگ عراق و ایران.

جلسه دهم: ظهور و بروز ملاحظات علمی، شرعی، اخلاقی در فرآیند خاطره‌گیری از خاطره‌مندان و تولید و نشر خاطرات شفاهی جنگ

برخی از مهم‌ترین مطالب این جلسه عبارت‌اند از:

... برخی نشانه‌های برجستگی و اهمیت ملاحظات اخلاقی و شرعی و علمی در فرآیند تولید خاطرات شفاهی جنگ: ۱. تأکید بر تهیه و تنظیم شیوه‌نامه‌ها یا کتاب‌های راهنمای مصاحبه در خاطرات شفاهی برای پرهیز از پراکندگی و پاشانی و سلیقه‌محوری؛ ۲. طرح پرسش‌های ریز و دقیق در خصوص چگونگی تصحیح و تنقیح و ویرایش متن مصاحبه‌های انجام‌شده؛ ۳. نقد عملکرد استعلایی و تام‌الاختیار نهادهای گیرنده و نشردهنده خاطرات شفاهی جنگ از حیث اعمال برخی افزود و کاست‌ها در مصاحبه‌ها که به تبع برخی دغدغه‌ها و ملاحظات تبلیغاتی - سیاسی رخ می‌دهد؛ ۴. درگرفتن بحث‌هایی در خصوص حدود امانتداری در خاطرات شفاهی از جمله ۴-۱. آیا خاطرات شفاهی در زمره اقاریر و شهادت و گواهی‌هاست؟ و آیا در این صورت، اذن مرجع روایت برای اعمال برخی تغییرات و اصلاحات در آن‌ها ضروری است؟؛ ۴-۲. آیا نشر خاطراتی که در آن‌ها مرجع روایت به حقوق و حدود و حرمت دیگران تجاوز کرده، جایز است؟؛ ۴-۳. آیا می‌توان به ملاحظه مخاطب و رعایت تأثیرگذاری بیش‌تر بر او، جنبه‌های منفی خاطرات را سانسور کرد؟؛ ۵. آیا زبان ادبی - هنری در خاطرات شفاهی، ماهیت تاریخی ابژه شناخت را تغییر می‌دهد؟

جلسه یازدهم: پی‌گیری سیاست‌های فرهنگی دفاع مقدس در خاطرات شفاهی جنگ

برخی از مهم‌ترین مطالب این جلسه عبارت‌اند از:

... مهم‌ترین مشکله‌ها یا پرابلم‌ها در تدوین خاطرات شفاهی جنگ: ۱. دشواری ایجاد آستی میان حفظ سندیت خاطرات شفاهی (از یک‌سو) و اجتناب‌ناپذیری تأثیر مهندسی متن بر کاهش خلوص روایت مرجع راوی؛ ۲. آمیزش گریزناپذیر روایت صاحب‌خاطره (مرجع روایت) با تحلیل‌های اکتونی وی و دشواری تفکیک این دو از یکدیگر؛ ۳. خلط مرز میان تاریخ، ادبیات، داستان و شبه‌داستان در پی تلاش برای شکل‌دهی یا اندام‌وار کردن روایت در خاطرات شفاهی و تحمیل اجتناب‌ناپذیر معناهای ثانوی بر آن؛ ۴. در حاشیه‌مانی «پسند خواص» در پی تأکید سیاست‌های نشر خاطرات شفاهی جنگ بر نظرداشت «فهم عوام» و ...

جلسه دوازدهم: سیلوی گندم خاطرات جنگ؛ آیندگان و ضرورت ذخیره‌سازی مستندات خاطرات شفاهی جنگ برای کاشت و برداشت‌های محتمل

برخی از پرسش و پاسخ‌های مهم این جلسه حول محورهای زیر شکل گرفته است:

... چرایی اهمیت‌یافتن بحث از استناد در خاطرات شفاهی جنگ: ۱. پیدایی و رشد قالب‌های مدون خلاق در تولید خاطرات شفاهی جنگ (نظیر داستان، رمان و ...); ۲. تعدد شیوه‌های تصرف در مستندات خاطرات شفاهی جنگ (نظیر تصحیح، تنقیح، توضیح، تدوین، تنظیم، تألیف، تحریر، ویرایش و ...); ۳. گسترش اشکال بازتولید روایت در خاطرات شفاهی جنگ (نظیر بازآفرینی، بازنگاری، بازروایی، بازنویسی، بازسامان‌دهی، بازپردازی، و ...); ۴. تنوع اهدافی که از بازتولید روایت در خاطرات شفاهی جنگ دنبال می‌شود (نظیر بازسازی و بهسازی و زیباسازی، آسان و روان و خوشخوان‌سازی، ادبی‌سازی، مخاطب‌سازی، همگانی‌سازی، فیلم‌سازی، و ...); ۵. تخصصی‌تر یا جزئی‌تر شدن نقش و مسئولیت‌ها در تولید خاطرات شفاهی جنگ که نشانه آن، تعدد عناوین نقش‌پرداز از آغاز تا اتمام این فرآیند است (نظیر نویسنده، گردآورنده، پدیدآور، مصاحبه‌گر، روایتگر، محقق، به‌کوشش / به‌اهتمام، و ...).

جلسه سیزدهم: صنعت خاطرات جنگ؛ ضرورت در راه، دانش مغفول

برخی از مطالب مهم بحث شده در این جلسه عبارت‌اند از:

... برشماری برخی از بایست‌های مغفول در مصاحبه‌گیری و تدوین خاطرات شفاهی جنگ: ۱. واگذاری مسئولیت حقوقی و اجتماعی صحت و سقم روایت نقل شود بر عهده شخص صاحب‌خاطره و اخذ دست‌نوشته از وی مبنی بر تأیید مندرجات کتاب و قبول مسئولیت آن و

چاپ این دست‌نوشته در صفحه نخست اثر منتشرشده؛ ۲. مجال‌دادن به روایت‌های متکثر، متعدد، متخالف و متنوع؛ ۳. اعتماد به نقش فضای گفت‌وگویی در نقد روشمند روایت‌ها و تأثیر آن بر پالایش و پیرایش روایت‌ها پس از چاپ و انتشار؛ ۴. تلقی هر یک از صاحبان خاطرات به‌مثابه قطعه‌ای از قطعات پازل بزرگ روایتگران جنگ؛ ۵. بازشناسی و گردآوری دقیق تام و تمام مواد خام خاطره‌ای و ذخیره‌سازی آن‌ها برای مصارف و کاربردهای متعدد آتی؛ ۶. ضرورت آموزش و تربیت درست نیروهای مصاحبه‌گر توانا در برکناری از تأثیرگذاری‌ها و تأثیرپذیری‌های آسیب‌رسان.

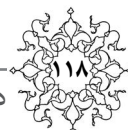
جلسه چهاردهم: مسائل حادث در خاطرات شفاهی جنگ؛ ضرورت وضع قوانین جدید، تدوین شیوه‌نامه‌های روزآمد

برخی از مهم‌ترین مطالب این جلسه عبارت‌اند از:

برشماری برخی از مهم‌ترین بایسته‌های بررسی، فراروی شورای خاطرات جنگ؛ ۱. حق‌السهم یا مالکیت حقوقی و معنوی خاطره‌دار و خاطره‌گیر و ناشر خاطرات در کتاب‌های خاطرات جنگ؛ ۲. شرایط برخورداری مصاحبه‌گر و مدون خاطرات شفاهی جنگ از حقوق مؤلفان؛ ۳. شبکه نقش‌پردازان مؤثر در شکل‌گیری کتاب‌های خاطرات جنگ و تعریف و تعیین دقیق عناوین، وظایف و مسئولیت‌ها، و امتیازات و اختیارات آن‌ها؛ ۴. معیارها و مؤلفه‌های مؤثر در تخصیص نام مؤلف به خاطره‌گیرنده؛ ۵. معیارها و مؤلفه‌های مؤثر در تخصیص نام نویسنده به خاطره‌گیرنده؛ ۶. حدود اختیارات و مسئولیت‌های مرجع روایت (خاطره‌دار) در قبال آن‌چه در اختیار مصاحبه‌گیرنده قرار می‌دهد؛ ۷. حدود اختیارات و مسئولیت‌های خاطره‌گیرنده (مصاحبه‌گر، مدون) در قبال خاطراتی که در اختیار او قرار می‌گیرد؛ ۸. حدود اختیارات و مسئولیت‌های ویراستار خاطرات جنگ از حیث اعمال برخی تغییرات به‌منظور زیباسازی، روان و خوشخوان‌سازی، مَعنون‌سازی، فهرست‌سازی، آواسازی، کتابنامه‌سازی، نمایه‌سازی، تفکیک‌سازی بخش‌ها و فصول و بندها و ...؛ ۹. حدود اختیارات و مسئولیت‌های ناشر خاطرات جنگ (۱۰) معیارهای رتبه‌بندی تدوین در کتاب‌های خاطرات جنگ و ...

جلسه پانزدهم: الگوی آرمانی (نمونه برین یا بهین) خاطرات شفاهی جنگ

برشماری برخی از ویژگی‌های نمونه آرمانی خاطرات شفاهی جنگ؛ ۱. معرف «من‌شناخت» صاحب‌خاطره؛ ۲. کاشف انفس و سپس آفاق صاحب‌خاطره؛ ۳. استخراج «من‌راوی» صاحب‌خاطره؛ ۴. آمیزش‌گر دو دنیای روایی متفاوت: دنیای روایی مرجع روایت (صاحب‌خاطره) و دنیای روایی راوی (خاطره‌گیرنده)؛ ۵. هوشیارکننده مرجع روایت به یکتابودگی جهان فردی

و درونی‌اش؛ عر در اختیارگذارنده خوانشی غیر اقتباسی - انتحالی از هستی‌شناسی مرجع روایت
که مبتنی بر یکتابودگی صاحب‌خاطره است و ... برخی از مطالب مهم این جلسه بودند.

